

MELDURIN

Nógv fleiri fólk fáa krabbamein

– Sjúkrahús hava stórar avbjóðingar fyri framman. Eisini vit í krabbameinsfeløgum mugu nú til at gera broytingar í okkara boðskapi. Tað sigur Jákup N. Olsen, formaður í Krabbameinsfelagnum og Norðurlenska Krabbameinsfelagnum, Nordic Cancer Union, nú nýggjastu tøluni vísa, alt fleiri norðurlendingar fara næstu árinum at verða raktir av krabbameini

Rannvá G. Fossaberg

Talið av norðurlendingum, sum verða raktir av krabbameini, fer at økjast týðiliga tey næstu árinum. Talan er serliga um bróstkrabba, prostatakrabba, lungna- og húðkrabba. Tað vísa nýggjastu tøluni frá Nordcan, ið er ein norðurlenskur hagtalsgrunnur við krabbameinstølum.

– Nordcan hevur krabbameinstøl frá øllum norðurlondunum, sum granskarar síðani arbeiða við. Teir hava gjørt framrokningar, sum vísa, at komandi árinum fara vit at síggja fleiri norðurlendingar, ið verða raktir av krabbameini, sigur Jákup N. Olsen. Umframt at vera formaður í føroyska krabbameinsfelagnum er hann eisini formaður í Nordic Cancer Union, sum mánaðagin hevði ársfund í Føroyum. Á fundinum umrøddu tey millum annað ræðandi framrokningarnar um krabbameinstilburðir í norðurlondum.

– Sambært framrokningunum fer talið á krabbameinssjúklingum í Danmark at økjast heili 50 prosent komandi 12 árinum. Og stóðan er tann sama í hinum norðurlondunum, sigur Jákup N. Olsen.

Tí kunnu vit eisini næstu árinum vænta at fleiri føroyingar verða raktir av eini krabbameinssjúku.

– Samanbera vit við tøluni í Danmark, so síggja vit

týðiliga, at gongdin í Føroyum er tann sama. Bara í fjør upplivdu vit nógv fleiri tilfelli í mun til í 2011, staðfestir Jákup N. Olsen.

Orsøkirnar til negativu gongdina eru fleiri, men fyrst og fremst liva norðurlendingar longur og harafturat er lívsstíllurin eisini broyttur.

– Í gomlum døgum vóru tað bara menn, sum royktu, men eftir at kvinnur eisini eru farnar at roykja, síggja vit fleiri konufólk, ið fáa staðfest lungnakrabba. Eisini eru nógv, ið hava brúkt solarium sum ung, og typiskt fáa fleiri teirra staðfest húðkrabba eini 15-20 ár seinni, sigur Jákup N. Olsen

Avbjóðing fyri sjúkrahúsværkið

At alsamt fleiri føroyingar kunnu væntast at fáa eina krabbameinssjúku næstu árinum merkir, at sjúkrahúsværkið hevur eina stóra avbjóðing fyri framman. Tað metir Jákup N. Olsen.

– Tað verður ein avbjóðing fyri heilsumyndugleikarnar, tí tøluni vísa, at vit fáa fleiri sjúklingar. Vit verða noydd til at hyggja nærri eftir, hvussu vit viðgera krabbameinssjúklingar, og harumframt er neyðugt, at vit verða meira effektiv, sigur Jákup N. Olsen og vísir á, at økta talið av krabbameinsraktum føroyingum ivaleyst krevur ymsar broytingar innan sjúkrahúsværkið.

– Vit mugu hugsa, hvussu mannagongdirnar kunnu

gerast annarleiðis, tí tað er neyðugt, tá sjúklingarnir gerast fleiri, sigur Jákup N. Olsen og heldur fram:

– Eitt nú kunnu vit gera meira av at viðgera sjúklingarnar ambulant, vit skulu verða skjótari at finna og staðfesta diagnosuna, og so skal viðgerðin sum heild blíva meira effektiv. Tað skal verða skjótari at koma ígjøgnum sjúkralguna, so

» **Vit skulu verða skjótari at finna og staðfesta diagnosuna, og so skal viðgerðin sum heild blíva meira effektiv**

leiðis at vit megna at fáa fleiri fólk í viðgerð, greiðir Jákup N. Olsen frá.

Sambært honum eru hesar broytingarnar og tillagingarnar ikki einans galdandi í Føroyum, men eru felags fyri øll norðurlond.

Samstarvið millum norðurlond

Tískil er eisini týðningarmikið, at norðurlond samstarva í sambandi við viðgerð av krabbameini.

– Vit kunnu samstarva við at hyggja eftir, hvussu tann einstaki sjúklingurin upplivir viðgerðartíðina frá byrjan til enda. Á tann hátt kunnu vit

so at siga sniðgeva ta skilabestu viðgerðartíðina við at gera tillagingar í núverandi viðgerðarhátti, sigur Jákup N. Olsen.

Longu nú er ein kanning gjørd í Danmark, har krabbameinssjúklingar hava fingið spurnarblað við ymsum spurningum um viðgerðartíðina; heilt frá tí degnum, tey finga boðini til viðgerðartíðin var av.

av eini slíkari kanning við spurnarbløðum vísa, at í Føroyum eru tey sera nøgd við viðgerðina, meðan í Norra, har viðgerðin er tann sama, eru tey ónøgd. Har fer mann so inn og ger tillagingar, greiðir Jákup N. Olsen frá og leggur afturat:

– Vit vita longu nú, at tað eru ávís viðurskipti í viðgerðartíðini, sum vísa seg at rigga væl. Vit meta, at við hesum spurnarkanningunum kunnu vit finna tað besta frá teimum ymsu sjúkrahúsunum, og á tann hátt skapa bestu viðgerðartíðina.

Møguliga gera ræðukampanjur

Ikki einans sjúkrahúsværkini í norðurlondum hava eina stóra avbjóðing fyri frammán næstu árinum, tá talið av krabbameinssjúklingum fer at vaksa. Eisini krabbameinsfeløgini hava eina stóra uppgávu næstu árinum.

– Vit mugu halda fram við at fáa boðskapin um fyrirbygging av krabbameini út til fólk. Eg meti, at fyrirbygging er nakað, sum avgjørt fer at hjálpa. Tað verður tosað um at spara, men í hesum føri haldi eg, at mann er noyddur at hyggja longur fram og brúka fleiri pengar upp á fyrirbygging, sigur Jákup N. Olsen.

Hann vísir á, at dentur eigur at verða lagdur á fyrirbygging av øllum sløgum av krabbameini.

– Fleiri faktorar kunnu vera við til at fyrirbyggja,

og øll mugu gera nakað. Klára vit at ávirka hvønn annan, til dømis við ikki at roykja og ikki fara í solarium, ivist eg ikki í, at tað fer at hjálpa, sigur Jákup N. Olsen.

Størsta avbjóðingin hjá Krabbameinsfelagnum komandi tíðina er at fáa boðskapin fram, og tað er ikki heilt lætt.

– Fólk eru í ein ávísan mun blivin immun fyri øllum teimum ávaringunum og fyrirbyggingandi boðskapunum, sum tey dagliga fáa, sigur Jákup N. Olsen og vísir á, at tað ikki er óhugsandi, at Krabbameinsfelagið fer at tillaga mátan, tey upplýsa fólk um krabbamein.

– Í Australia hava tey brúkt ræðukampanjur, og tær hava víst seg at riggað. Møguliga er tað tann vegin, vit eisini skulu fara í Føroyum í sambandi við upplýsandi átøkini, sum vit í Krabbameinsfelagnum gera. Ikki tí, bara tí tað riggar í Australia, er als ikki víst, at tað hevur somu ávirkan í Føroyum, og tískil er talan kanska meira um at gera tillagingar heldur enn at kopiera, sigur Jákup N. Olsen, sum dugir at síggja eina positiva gongd hvat hugburði til krabbamein viðvíkur.

– Eg haldi, at yngra ættarliðið er meira tilvitað um teir faktorar, ið kunnu elva til eina krabbameinssjúku. Og tað er ein positiv gongd, sum vit sjálvandi fegnast um.